

24.11.2025

Asia: U 55/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) ja yhteisen kalastuspolitiikan (YKP) uudistuksesta, TEEMA: Maata (U 55/2025)

Eduskunta

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta, ti 25.11

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jyrki Niemi

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Komissio julkaisi 16.7.2025 ehdotuksen EU:n monivuotiseksi rahoituskehikseksi 2028–2034, jonka tavoitteena on lisätä joustavuutta, yksinkertaistaa tukijärjestelmiä ja vastata paremmin alueellisiin tarpeisiin. Uudistuksessa siirrytään yhden kansallisen kumppanuussuunnitelman malliin, johon integroidaan aiemmat maatalous-, maaseutu- sekä meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastot. Rahoituskehiksen julkaisun yhteydessä komissio antoi sektorikohtaiset asetusehdotukset yhteisestä maatalouspolitiikasta (CAP) ja yhteisestä kalastuspolitiikasta (YKP).

Tämä Luonnonvarakeskuksen lausunto tarkastelee komission antamaa asetusehdotusta yhteisestä maatalouspolitiikasta Suomen maatalouden näkökulmasta.

2 Lausunto

CAP-ehdotus perustuu komission maatalousvisiolle (COM(2025)75), jonka tavoitteena on vahvistaa ruokasektorin vetovoimaa ja varmistaa viljelijöille ennakoitava toimintaympäristö. Ehdotuksessa yhdistetään I pilarin maataloustukirahasto ja II pilarin maaseuturahasto, uudistetaan tukijärjestelmiä ja lisätään jäsenvaltioiden vastuuta toimenpiteiden suunnittelussa. Nykyiset keskeiset tukimuodot säilyvät, mutta ekojärjestelmät ja II pilarin ympäristötoimet kootaan yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi. CAP-asetus määrittäisi jatkossa vastuullisen tilanhoidon vaatimukset ja tukitoimien reunaehdot, kun taas kumppanuusrahastoasetus säätäisi yleiset menettely- ja valvontaperiaatteet.

Pinta-alatukeen komissio ehdottaa asteittain alenevaa porrastusta, jossa tukimäärää pienennetään yli 20 000 euron tasolta ja yksittäisen viljelijän maksimiksi asetetaan 100 000 euroa. Suomessa tukien kohdistuminen on ollut EU-vertailua tasaisempaa. Eniten suoria tukia saavien 20 % maatilojen osuus suorista tuista Suomessa (62 %) on EU-keskiarvoa (79 %) vähäisempää.

Tuotantosidonnainen tuki voisi jatkua Suomessa nykyisille tuotannonaloille, ja uutena tukikohteena on mahdollista lisätä mehiläiset. Jäsenvaltioiden tulee huomioida tukea suunnitellessaan ympäristövaikutukset, kuten eläintihedyet nitraattiherkillä alueilla. Tukikatto olisi enintään 20 % CAP:n keskeisten tukien kokonaismäärästä, tietyin lisäkorotuksin esim. valkuaiskasveille. Suomessa tuotantosidonnaisen EU-tulotuen osuus on ollut lähes 20 prosenttia, ja sitä on maksettu maidolle, naudanlihalle ja lammas- ja vuohitaloudelle sekä tärkkelysperunalle ja muille erikoiskasveille.

24.11.2025

Jäsenvaltiot voivat kohdentaa lisätukea myös tietyille viljelijäryhmille, erityisesti nuorille, uusille ja pienille viljelijöille sekä luonnonhaitta-alueille. Pienten tilojen tukijärjestelmä olisi jatkossakin jäsenvaltioille pakollinen, mutta viljelijöille vapaaehtoinen, ja se korvaisi järjestelmään hakeutuvilta useita muita tukimuotoja. Tuen yläraja olisi 3 000 euroa. Eläkeiän ylittäneet ja eläkettä saavat viljelijät puolestaan rajataan tukikelpoisuuden ulkopuolelle viimeistään vuodesta 2032.

Yksi keskeinen komission esittämä uudistus on ehdollisuuden kokonaisuuden uudelleenjärjestely vastuullisen tilanhoidon (farm stewardship) nimikkeeseen alle. Vaatimukset jaettaisiin jatkossa kolmeen ryhmään: lakisääteiset hoitovaatimukset (A), sosiaalisen ehdollisuuden vaatimukset (B) ja suojelukäytännöt (C). Sisältö vastaa pääosin nykyjärjestelmää, mutta pysyvien nurmien seuranta poistuu. Pienet tilat vapautettaisiin osasta vaatimuksia. Tämä vähentää hallinnollista taakkaa, mutta samalla se kaventaa niiden tilojen joukkoa, joihin ympäristöperusvaatimukset kohdistuvat. Tämä voi heikentää kokonaisohjauksen kattavuutta.

Ehdotuksessa myös määritellään ympäristö- ja ilmastopolitiikan painopisteet, joille jäsenvaltioiden tulee luoda tukitoimenpiteet. Näitä ovat muun muassa ilmastokestävyys, hiilenpoisto, uusiutuvan energian tuotanto tiloilla, maaperän terveys, biodiversiteetti, luomutuotanto sekä eläinten terveys ja hyvinvointi. Nitraattiylijäämäalueilla jäsenvaltioiden tulisi edistää kotieläintuotannon laajaperäistämistä tai tuotannon monipuolistamista.

Mitä tulee riskienhallintavälineiden tukemiseen, komission ehdotuksessa niistä tulisi jäsenvaltioille lähtökohtaisesti velvoittavia, ellei kansallinen järjestelmä jo kata samoja tarpeita. Suomessa maatalouden EU:n riskienhallintavälineitä – kuten sadonvaihteluun, tulojen heilahteluun tai tuotantoriskeihin liittyviä vakuutus- ja rahastomalleja – ei ole toistaiseksi hyödynnetty käytännössä lainkaan, eikä niille ole muodostunut toimivia markkinoita. Tämä tarkoittaa, että Suomi joutuisi todennäköisesti ottamaan käyttöön EU:n mukaisia välineitä.

Investointituki olisi jatkossa pakollinen ja kattaisi sekä tuotannolliset että ei-tuotannolliset investoinnit. Suomessa investointitukia on hyödynnetty aktiivisesti koko EU-jäsenyyden ajan. Aloitustuen enimmäismäärä nuorille ja uusille viljelijöille voisi nousta 300 000 euroon, ja tukea voitaisiin myöntää myös pienten tilojen kehittämiseen sekä maatalouden ulkopuolisen yritystoiminnan käynnistämiseen maaseudulla.

Komissio painottaa ehdotuksessaan erityisesti nuorten viljelijöiden tukemista, ja edellyttää jokaisen jäsenvaltion laativan sukupolvenvaihdosstrategian, jossa analysoidaan maatalouden ikärakenne, tunnistetaan alalle tulon esteet ja ehdotetaan toimenpiteitä niiden poistamiseksi. Strategiaan tulee sisällyttää toimia nuorten viljelijöiden tukemiseksi.

Yhteisen maatalouspolitiikan toimeenpanoa tukee lisäksi maatalouden tieto- ja innovaatiojärjestelmä (AKIS-järjestelmä), jonka kautta jäsenvaltioiden tulee varmistaa tiedon, innovaatioiden ja neuvonnan tehokas saatavuus viljelijöille ja metsänomistajille.

Valtioneuvoston kannan mukaan maatalouden kilpailukyvyyn ja ruokaturvan vahvistaminen, aktiiviviljelijöiden tukeminen sekä maaseudun elinvoiman turvaaminen ovat keskeisiä tavoitteita. Se tukeekin komission yleistä tavoitelinjaa

24.11.2025

ja maatalousrahoituksen riittävää tasoa. Komission ehdottamaa EU-budjetin kokonaistasoa valtioneuvosto pitää kuitenkin liian korkeana ja korostaa tarvetta kohtuulliseen EU-budjettiin sekä Suomen nettomaksuosuuden hillitsemiseen. Tämä on sinänsä ymmärrettävää, mutta luo jännitteitä Suomen keskeisen tavoitteen – mahdollisimman korkean CAP-saannon – kanssa.

3 Lausunnon tiivistelmä

Komissio ehdottaa EU:n monivuotista rahoituskehystä 2028–2034, jossa maatalous-, maaseutu- ja kalastusrahoitukset yhdistetään kansalliseen kumppanuussuunnitelmaan. Komission esittämä CAP-uudistus säilyttää nykyiset keskeiset tukimuodot, uudistaa eko- ja II pilarin toimet, porrastaa pinta-alatuen ja mahdollistaa tuotantosidonnaisen tuen jatkamisen. Pienten tilojen tukijärjestelmä olisi edelleen jäsenvaltioille pakollinen. Riskienhallintavälineet olisivat jatkossa velvoittavia. Suomessa niitä ei ole tähän mennessä hyödynnetty. Valtioneuvosto korostaa maatalouden kilpailukykyä, ruokaturvaa ja maaseudun elinvoimaa, mutta pitää ehdotettua EU-budjettia liian korkeana, mikä luo jännitteitä CAP-saannon turvaamisen kanssa.

Hannu Laitinen

Hallintojohtaja

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 24.11.2025 klo 14:17:30.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:

Jyrki Niemi

Jyrki Niemi, Olli Niskanen

Liitteet:

Tiedoksi: